

Atatürk Müze Evleri ve Köşkleri

Atatürk Millî Mücadele dönemi boyunca, Kurtuluş Savaşı süresince ve daha sonra da Cumhuriyet döneminde pek çok şehir ve kasabamızı, hatta köylerimizi ziyaret etmiş, oralarda konaklamış ya da yaşamış, vakit geçirmiş, bazen önemli kararlar almış, bazen önemli olayların başlangıcı bu evlerde başlamıştır. Bu binaların hemen hepsine önce Devlet, olmazsa yerel halk ya da belediyeler sahip çıkmış ve çoğunlukla da Atatürk müzesi, evi olarak bu binalar korunmuşlardır. Bu yapılardan bazıları Atatürk'ün bizzat inşaatında dahil olan yapılardır. Yalova Köşkü, Söğütözü Dinlenme Evi, Florya Deniz Köşkü gibi. Bir açıdan bakıldığında Atatürk evi ya da köşkleri sayıca epey fazladır.

Bu binaların, pek azı hariç, çoğunun ortak özelliği geleneksel Türk evi, kır evi tipinde olup bir başkomutan ya da cumhurbaşkanı için özel olarak tasarlanmış olmamalarıdır. Bugün Cumhurbaşkanlığı Çankaya yerleşkesindeki bağ evi, (Atatürk Çankaya Müze Köşkü) bile böyledir. Bu açıdan bakıldığında köşkler ve evleri iki gruba ayırıp özel olarak Atatürk için sıfırdan tasarlanmış yapılar ve uyarlanmış yapılar olarak sınıflandırmak da mümkündür.

Sıfırdan tasarlanmış yapılar Cumhurbaşkanlığı Köşkü, Yalova Köşkü, Florya Köşkü, Söğütözü Atatürk Evi, Atatürk Orman Çiftliği Atatürk evi (Selanik Evinin kopyası) gibi yapılardır. Bu köşk ve evler Atatürk'ün kendi arzusu ile yaptırılan gayet mütevazı yapılardır. Florya Köşkü ve Yalova Köşkleri ise Atatürk'ün doktorlarının sağlık nedeni ile dinlenmelerini öngördükleri yerlerde yapılmış yapılardır.

Uyarlanmış yapılar, (var olan eski bir yapı Atatürk'ün ihtiyaçlarına göre tamir, bakım ve bazı eklerle yenilenmiş) ise, Çankaya Cumhurbaşkanlığındaki Atatürk Müze Köşkü eski Bağ evi, Trabzon Atatürk Evi gibi yapılardır. Atatürk Çankaya'da ikamet etmeden önce, Ziraat Mektebinde, Ankara Garı İstasyon Direksiyon binasında, gayet elverişsiz koşullarda yaşamış, Millî Mücadeleyi koordine etmiş ve yönetmiştir. Ankara'nın daimî bir başkent olması kararından sonra da kendisine hediye edilen Çankaya'daki bağ evinde ikamet etmiştir.

Anadolu'da Cumhuriyet döneminden önce de Cumhuriyet'in ilk yıllarında da geçici olarak ikamet edilecek oteller yoktu. Var olan hanlar ise aynı odada pek çok kişinin kalabildiği hem emniyetsiz hem de hiç bir mahremiyeti olmayan yapılardı. Öte yandan Osmanlı döneminde o kentin resmî görevlileri için genellikle de selamlığı olan konaklar yapılmıştır. Bir görevli başka yere tayin olduğunda o konağı yeni gelen görevli ailesiyle birlikte kullanıyordu. Bu durumda selamlık o zamanki Devlet dairesi/ofis gibi çalışıyor, binanın haremlik kısmında ise aile yaşıyordu. O yıllarda bir kente bir görevli gittiğinde genellikle o kentteki bir yakınına ya da çok önemli biri ise o kentin ileri gelenlerinin gösterdiği böyle bir ev ya da binada ya da bizzat kentin ileri gelen kişinin evinde kalırlardı. Millî Mücadele yıllarında ve sonrasındaki Atatürk'ün ziyaretlerinde aynı şekilde, var olan resmî bir kurum yapısı kısa sürede yatılacak bir konuma getirilmiş ve bu tür binaları karargâh ve ikamet yeri olarak kullanmıştır. Bu tahsis edilen yapıların yanında anlaşılmaktadır ki yerel görevliler, ya da halk can-ı gönülden evini Atatürk'e tahsis etmiştir. Hâlen bu evlerin pek çoğu restore edilerek Atatürk Müze Evi olarak o yerleşim yerinde ziyarete açılmıştır. Evlerin hemen hepsinde Mustafa Kemal Atatürk'e ait bugüne kadar kalanlardan şahsi eşyaları, o evi ziyaretinde kullandığı mobilyalar, o evin değerini belirten kıymetli evraklar, eşyalar bulunmakta, bunun yanında da yöresel olarak o ev ve dolaylarında kullanılan etnografik bazı eşyalar da sergilenmektedir. Dolayısı ile hiç bir Atatürk evindeki eşyalar diğer Atatürk evinde bulunmazlar. Bu tüm Atatürk evlerinin birbirinden farklı olduklarını ve müze ziyaretleri açısından özgün olduklarını göstermektedir.

Atatürk evlerini Millî Mücadele'nin kronolojisi ile incelemek ve evlerin niteliklerini, yaşam koşullarını değerlendirmek bu mücadelenin ne kadar zorlu fiziki koşullar içinde gerçekleştirildiğini anlamak bakımından önemlidir. Kaynaklardan

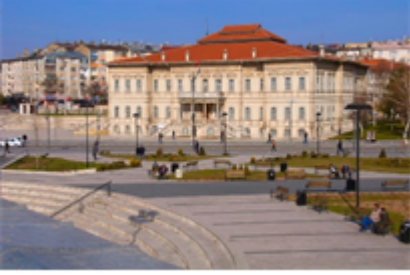

anlaşılabacağı üzere daha sonradan ziyaret ettiği evlerin de nitelikleri, Atatürk'ün bu zorlu Mücadeleyi idare edip gerçekleştirenken, sağlığını hiçe saydığı da anlaşılmaktadır.

Bu binalar kullanıldıkları tarihler kronolojik olarak sıralandığında Kurtuluş Savaşı, Millî Mücadelenin ve Mustafa Kemal Atatürk'ün öncelikle manevi izleri, bu süreç zarfında binanın özgün durumu, Atatürk'ün bazı şahsi eşyaları, diğer tarihi değeri olan müze eşyaları incelenerek takip edilebilmektedir. Bu evlerin varlığı Millî mücadelede yerel halkın ve o kentin ileri gelen şahıslarının Mustafa Kemal Atatürk'e ve Millî Mücadele'ye nasıl desteklerini esirgemediklerini göstermesi bakımından önemlidir. Pek çoğu Atatürk'e ihtiyaç duyduğunda sahiplerince kapılarını açmış, Cumhuriyet kurulmasından yıllarca sonra bile olsa hatırasına hürmeten satılmamış, yıkılmamış ancak kendisine hediye edilmişlerdir. Bu yapılara hâlâ Türkiye'nin her yerinden ziyaretçiler uğramakta ve o kentin bir turist ziyaret merkezi olmaktadır. Bu açıdan bu köşk ve evleri incelemek hem Kurtuluş savaşı ve Millî mücadeleyi izlemek hem de Atatürk'ü daha yakından tanımak adına gerekmektedir. Aşağıda vurgulanan önemleri ile bu müze ev-köşkler kısa açıklamalarla yer almaktadır. Müze ev ve köşklere Selanik'teki Atatürk'ün doğduğu evden başlatmak doğru olur. Ancak bu binayı ve değerini daha iyi incelemek için ayrı bir maddede ele alınmıştır. Ondan sonra Müze evler/köşkler Osmanlı döneminde Atatürk'ün kullandığı binalardan başlayarak, İstanbul'daki, Şişli Atatürk evi, yani Millî Mücadelenin başlangıcından itibaren ilk kullanıldıkları tarihe göre kronolojik bir sıra ile sıralanmıştır. Ancak Şişli Evi, Çankaya Köşkü, Yalova Köşklere, Trabzon Atatürk Evi, ayrı birer madde de açıklanmışlardır. Yıkılmış olan Atatürk Orman Çiftliği Marmara Köşkü ve Harap halde duran Ankara Ziraat Mektebi yine de değerlerinden dolayı aşağıda sıralanmışlardır. Söğütözü'ndeki Atatürk Dinlenme Evi oldukça küçük olması açısından mimari bir özelliği olmamasına rağmen en son müze ev olarak aşağıda yer almıştır. Aşağıda Atatürk'ün kullandığı bu evler kullanım sırasına, bir yerde Millî Mücadele tarihsel gelişimine uygun sırada kronolojik olarak yer almaktadır. Daha ayrıntılı bilgi gerektiren önemi olanlar Atatürk Ansiklopedisinde ayrı madde olarak açıklanmıştır ve bina adı yanında 'bakınız ilgili madde' şeklinde açıklama ile bağ kurulmuştur.

ATATÜRK EVLERİ VE KÖŞKLERİ

Adı	Açıklama
Selanik Atatürk Evi	bk. Atatürk'ün Selanik'teki Evi
 Çanakkale Bigalı Çamyayla Atatürk Evi	Atatürk'ün Çanakkale Savaşı sırasında 1915'te tayin edildiği 19. Tümen kumandanlığını kurmak üzere geldiği, tümeni kurduğu ve Arıburnu ve Anafartalar savaşları sırasında kullandığı karargâhtır. 15 gün süreyle karargâh evi olarak kullandığı bu ev hâlen Çevre Orman Bakanlığına bağlı müze olarak hizmet vermektedir.
 Diyarbakır Atatürk Köşkü	Atatürk 1916'da 16. Kolordu komutanı olarak tayin olmuş ve 15 gün kaldığı bu evde Bitlis ve Muş'u Ruslardan kurtarma planlarını hazırlamış, böylelikle Rusların Diyarbakır'ı ele geçirmesini engellemiş bu yüzden Diyarbakır Belediyesi bu evi Atatürk'e hediye etmiştir. Hâlen Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müzedir.

Diyarbakır Müze ve Kütüphanesi	Komutan Atatürk Müzesi - Bu ev 15. yüzyıldan Akkoyunlu'lardan kalmış bu tarihi köşk de Atatürk 1917'de 16. kolordu komutanı iken kalmış ve karargâh olarak kullanmıştır.
Silvan Atatürk Evi	1916'da 16 Kolordu komutanı olarak 6 ay karargâh olarak kaldığı bu binada Atatürk Rusları durdurma planlarını ve onları Bitlis'ten ve Muş'tan çıkma savaşını organize etmiştir. Bu başarısından dolayı Atatürk'e "Altın Kılıçlı İmtiyaz Madalyası" verilmiştir. Tipik bir Silvan taş evi olan bu yapı Kültür Bakanlığına bağlıdır.
İstanbul Şişli Atatürk Evi	bk. Şişli Atatürk Evi
Samsun Gazi Müzesi	19 Mayıs 1919'da Atatürk Samsun'a çıktığında artık pek kullanılmayan 1902 yapımı asıl adı Mantika Palas olan, o sırada kapalı olan, özel idare tarafından bazı yerlerden eşyalar getirilerek döşenen bu yapıya yerleşti, daha sonra adı Mintika Palas olacaktı. Atatürk burada bir hafta kalarak çalışmalarında bulunmuş ve Millî Mücadeleye buradan başlamıştır Daha sonra da Havza'ya geçti.. 1924 de Atatürk tekrar Samsuna geldiğinde Mintika Palas sahipleri binayı Atatürk'e hediye etmişlerdir. Atatürkü emriyle alt kat kütüphane olarak hizmet vermiş daha sonra da 1968'den beri müze olarak kullanılmaktadır.
Havza Atatürk Evi	Atatürk'ün Samsun'dan Havza'ya geleceğini öğrenen o zamanki kaymakam Fahri bey Mesudiye Otelini bir aylığına kiralayarak Atatürk'e tahsis etmiştir. Atatürk burada 18 gün kalmış ve Havza Genelgesi yayınlamıştır. Bu genelgede İzmir'in ve diğer yerlerin işgalini protesto için Havza Genelgesi ile mitingler düzenlenmesini istemiş bu arada yerli Hristiyan halka dokunulmaması gerektiğini de ifade etmiştir. İlk miting Havza'da daha sonra da diğer şehirlerde mitingler düzenlenmiştir. İngilizlerin talepleri üzerine İstanbul'a dönmesi emri buradayken verilir. Cumhuriyet döneminde 1985 yılına kadar Belediye Hizmet Binası olarak kullanılan yapı Atatürk Havza Müze Evi hâlen İl Özel idaresine ait ve müze olarak hizmet vermektedir.
Amasya - Saraydüzü Kışlası	Bugün yıkılmış olan bu kışlada Atatürk İstanbul'da Padişah, İstanbul Hükûmeti, Kolordu kumandanlıkları ve valilere: "Milletin tam bağımsızlığı, vatanın bölünmezliği için milletle birlikte sonuna kadar savaşacağıma mukaddesatım üzerine yemin ettim. Zorlanırsam görevimden istifa edeceğim" demiştir. (Minyatür resim: Nursel Üvendire)

Erzurum Atatürk Evi	19. yüzyıl yapısı 2 katlı bu konakta Erzurum'un Kurtuluşundan sonra Vali'ye tahsis edilmiş, 3 Temmuz 1919'da vali ayrılmış, konak boş kalmıştır. Atatürk bu konağı karargâh olarak, 3-9 Temmuz'da ikamet yeri olarak da Gözübüyüklerin evinde kalmıştır. 8-9 temmuzda telgrafla askerlikten ayrıldığını bildirdikten sonra yarı resmî gördüğü bu binalardan ayrılarak taşınmıştır. Bu binada 9 temmuz - 29 Ağustos 1919 tarihleri arasında 52 gün kaldığı bu süre zarfında Erzurum kongresini düzenlemiş, Millî Mücadele'nin planlamasını yapmıştır. Buradan ayrıldıktan sonra Sivas'a gitmiştir. 13 Eylül 1924 yılında evin yeni yaptırılan altın anahtarı Mustafa Kemal Paşa'ya takdim edilerek ev armağan edilmiştir. Daha sonra ev 1930-34 yılları arasında Kolordu kumandanlarına tahsis edilmiştir. 1984'ten beri Müze olarak Kültür Bakanlığına bağlı olarak hizmet vermektedir.
Sivas Kongre Binası	19. yüzyılda yapılmış tipik bir Osmanlı Türk evi olan bu taş yapıda Atatürk 2 Eylül-18 Aralık 1919 tarihleri arasında kalarak, Sivas Kongresini daha önce ortaokul daha sonra lise olarak kullanılan bu binada yapmış ve Millî Mücadeleyi örgütlemiştir. Atatürk 1924 yılında eşi Latife Hanım ile Sivas'a geldiğinde de bu binada kalmıştır. 1981'e kadar lise olarak hizmet veren bina daha sonra Kültür Bakanlığına devredilerek 1984'den beri hizmet vermektedir. Müzede Millî Mücadele'ye ait değerli eserler yer alırken Atatürk'ün kaldığı yatak odası, kongre salonu, delegeler odası ve matbaa da o günleri ve Millî Mücadele'yi anlatan mekânlardır.
Kayseri Atatürk Evi	Tipik bir iki katlı, altı taş üstü ahşap ve sıvalı İmamzade Reşit Bey'e ait bu yapıda Atatürk 1919'da 19-21 Aralık günlerinde, Sivas'tan Ankara'ya giderken kalmıştır. Kayseri Beyannamesi bu binada hazırlanmıştır. "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi'nin Kayseri Ahali Mühteremesine Beyannamesi" belgesi Kayseri ahalisinin yaklaşımı ve misafirperverliğinden etkilendiğini ve teşekkürlerini ifade eden bir beynamedir. Bina 1983 ten beri müzedir.
Hacıbektaş Atatürk Evi	Kayseri'den sonra Hacıbektaş'a 22 Aralık 1919'da gelen Atatürk Çelebiler ailesine ait bu evde konaklamıştır.
Ankara Bala-Beynam Atatürk Evi	Ankara'ya gelemeden önce Atatürk ve Heyeti Temsiliye üyelerinin son konakladıkları yer, 26 Aralık 1919'da, Ankara Bala ilçesine bağlı Beynam köyünde Veli Çavuş'a ait bu evdi. Tek katlı küçük, tipik bir köy evi olan yapı Beynam köyünde olup, Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Vakfına ait olan yapı 2004 yılında Bala Belediyesine tahsis edilmiş, yenilenerek tamir edilmiş ve müze olarak hizmet vermektedir. Her yıl 26 Aralıkta Atatürk'ün gelişinin ve konaklayışının anısına tören yapılmaktadır.

	Eski	Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü olarak bir süre kullanılan bu yapı 1895-97 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu'nun tarımı geliştirme projesi kapsamında 1908 yılında öğrenci yetiştirmek amacıyla yapılmıştır. 27 Aralık 1919'da Ankara'ya ilk gelişinde büyük bir coşku ile Gölbaşı ilçesinde karşılanan Atatürk ve Mücadele arkadaşları "Heyet-i Temsiliye'ye" ayrılan Ziraat Mektebi'nde misafir edilmiş, ikamet etmiş ve karargâh olarak kullanmıştır. Bina şehrin 5 km kadar dışında, Keçiören tepeleri yamacındadır ve o yıllarda Ulus Merkezine Ulaşım oldukça zordur. Bina dört aya yakın Heyet-i Temsiliye mensupları tarafından kullanılmıştır. Bizzat Atatürk tarafından ilk gazete çıkarılması kararı ve gazete adı bu binada verilmiştir: "Hakimiyet-i Millîye Gazetesi". Bunun nedeni Anadolu'da Millî Müdafaa'ya katılan pek çok grubun haberleşmelerinde ve bilgi edinmedeki sıkıntılarıdır. Atatürk bir "iletişim dehası" olarak bu gazeteyi çıkararak adım atmış olmaktadır. Tüm kongreler sırasında ve daha sonra Millî Mücadelede ve Kurtuluş savaşının her safhasında Atatürk telgraf ağını inanılmaz bir yoğunluk ve verimlilikte kullanmıştır. Ziraat Mektebinde bir oda telgrafhane bir oda da şifreleme odası olarak görev yapmıştır. Anadolu Ajansı da yine Ziraat Mektebinde kurulmuş ve onun bir odasında hizmete başlamıştır. Ziraat Mektebi karargâhında bulunanlar birkaç görevi beraber götürüyorlardı. Atatürk Büyük Milet Meclisi açılış konuşmasını da yine bu binada hazırlamış, konuşmayı ve açılış en yaşlı üye olarak Sinop Milletvekili Şerif Bey yapmıştır. Uzun yıllar Meteoroloji Genel Müdürlüğü olarak kullanılan bu bina maalesef bugün atıl olarak boş ve yıkılmaya terkedilmiş olarak bulunmaktadır.
	Ankara	Keçiörendeki Ziraat Mektebi merkeze uzak olduğu için Atatürk Ankara Garındaki İstasyon Direksiyon binasını düzenleterek buraya taşınmıştır. Çankaya'daki köşke taşınıncaya kadar Atatürk bu binada hem ikamet etmiş hem de çalışmıştır. 1892 yılında Bağdat Demiryolu inşası sırasında yapılan Direksiyon Binası Mustafa Kemal'in ve arkadaşlarının taşınması ile çok önemli olaylara tanık olmuştur. Kurtuluş Savaşının harekât planları, 21 Ekim 1921 tarihinde TBMM'nin kurulmasına karar verilmesi, 21 Ekim 1921 tarihinde Fransa ile Ankara Anlaşması imzalanması, Atatürk'ün ünlü sözü "Hakimiyet kayıtsız şartsız Milletindir" ifadesi bu binada gerçekleşmiştir. Çerkez Ethem Atatürk'e suikast için bu binayı basmış, İngiliz casusu Mustafa Sagir bu binada yakalanmıştır. Daha birçok Millî Mücadele çalışması ve kararı bu binada verilmiştir. İki katlı bu bina hâlen Ulaştırma Bakanlığına bağlı müzedir.
	Alagöz	Köy konağı şeklinde 12 odalı yüksek su basmanı taş ve üzeri kerpiçten inşa edilmiş olan bu ev Polatlı Alagöz köyünde Türkoğlu Çiftliğine aitti. Millî Mücadele'nin en önemli savaşlarından Sakarya Meydan muharabesinin karargâhı olarak 23 Ağustos - 13 Eylül 1921 arası Atatürk evi ve karargâhı olarak hizmet etmiştir, Sakarya savaşı burada planlanıp yönetilmiştir. "Hatt-ı Müdafaa yoktur; sath-ı müdafaa vardır. O satıh, bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kaniyle ıslanmadıkça terk olunamaz" sözünü Atatürk Sakarya Savaşı sırasında söylemiştir. Ev 1965 yılında Türkoğlu ailesi tarafından Anıtkabir Müze Müdürlüğüne hibe edilmiştir.

Hayman a Çalış Köyü Atatürk Evi	Bu ev Çalış Belediyesine aittir. Atatürk Sakarya Savaşı sırasında cepheyi kontrol etmek için zaman zaman köye gelmiş, o zamanki görgü tanıklarına göre bir seferinde de evden ayılır ayrılmaz yanına bomba düşmüştür.
Akşehir Batı Cephesi Karargâh Müzesi - Atatürk ve Etnoğrafya Müzesi	Bu yapı 18 Kasım 1921'den 24 Ağustos 1922'ye kadar Kurtuluş Savaşı Batı Cephesi komutanlığı karargâhı olarak hizmet vermiştir. Alagöz Karargâhı'ndan sonra karargâhlar önce Polatlı, sonra Sivrihisar, Emirdağ ve Çay'a yani giderek daha batıya kaydırılmış ve sonra uzunca bir süre Kurtuluş Savaşı Akşehir'den yönetilmiştir. 1910'da Kaymakamlığa tahsis edilmek üzere yapılan bu konak bina iki katlıdır. Hâlen müze olarak hizmet vermektedir.
Sakarya Atatürk Müzesi	1910-15 arasında Binbaşı Baha Bey tarafından Askerlik Şubesi ve ikamet amacıyla 3 katlı olarak yaptırılmıştır. 1922 senesinde 14 - 21 Haziran tarihleri arasında Atatürk ve annesi Zübeyde Hanım buluşmuşlar ve bu evde misafir edilmişlerdir.
Ankara Valiliğinde Atatürk Çalışma Odası	Atatürk, Ankara'ya gelişinden sonra Ankara Valilik Makamındaki bu odaya sık sık gelerek burada çalışmıştır. İlk TBMM Hükûmeti kurulduktan sonraki İcra Vekilleri Heyetinin toplantısını burada yapmıştır.
Afyon Şuhut Atatürk Evi	Akşehir'den sonra daha batıya giden Atatürk, Şuhut Haciveliolu Konağı'nda 25 Ağustos 1922'de kalmıştır. Büyük Taarruz'un son ayrıntıları bu evde kararlaştırılmıştır. 26 Ağustos'un ilk saatlerinde Büyük Taarruz'u yönetmek üzere 12.30'da Kocatepe'ye hareket etmiştir.
Afyon Zafer Müzesi	İki katlı olan bu yapı Belediye binası olarak 1913'de yapılmıştı. Atatürk Büyük Taarruz'dan bir gün sonra 27 Ağustos 1922'de gelip 30 Ağustos 1922'ye kadar karargâh ve konut olarak bu binada kalmış ve Başkomutanlık Meydan Muharebesi bu evde planlanıp yönetilmiştir. Zafer Müzesi içindeki zengin görsel eşyalarla Tarihî Millî Parklar Müdürlüğüne aittir.
Dumlupınar Atatürk Evi	Büyük Taarruz Ordu Karargâhı -30 Ağustos'tan sonra, 1 Eylül 1922'de Atatürk'ün 'Ordular İlk Hedefiniz Akdeniz'dir İleri' komutunu verdiği ve karargâhın bulunduğu Dumlupınar'da, Atatürk bu evin çatısında kurulan çadırda kalmıştır. Ahşap çatıklı evin çatısı topraktır. Bina Kütahya İl Özel İdaresine aittir.

Uşak Atatürk ve Etnoğrafya Müzesi	1910 yılında Uşaklı Kaftancı ailesi tarafından yaptırılan, Türk evi ve neoklasik öğeler de barındıran 2 katlı bu konakta 2-5 Eylül 1922 tarihleri arasında Atatürk ve silah arkadaşları kalmış ve karargâh olarak kullanmışlardır. Esir edilen Yunan Ordusu Komutanı Trikopis ve diğer Yunan generalleri ile Atatürk bu evde görüşmüş ve esir konumunda olmalarına rağmen aileleriyle buluşmalarına izin vermiştir. Bina 1978 yılından beri müze olarak hizmet vermektedir.
İzmir Atatürk Müzesi	İzmir'in kurtuluşunun, 9 Eylül'ün ertesi günü bu bina Atatürk'e ve orduya karargâh olarak tahsis edilmiş ve Atatürk balkonundan halka hitaben bir konuşma yapmıştır. Şubat 1923 deki Türkiye İktisat kongresi sırasında da Atatürk bu evde kalarak çalışmalar yapmış ve sonrasında da 1934'e kadar İzmir'e her gelişinde bu evde kalmıştır. 1875-80 yılları arasında halı tüccarı Tokfor tarafından Levanten neoklasik cephe tarzında Osmanlı evi plan tipi ile yapılmış bu ev, İzmir Belediyesi tarafından hazineden satın alınarak Atatürk'e 1926 yılında hediye edilmiştir. Bodrumla ve çatı katıyla birlikte yapı dört katlı sayılabilir. İran Şahı Rıza Şah Pehlevi de Atatürk'ün misafiri olarak bu evde kalmıştır. 1941 yılından beri İzmir Belediyesi tarafından müze olarak halka sunulmuştu ancak 1978 de mülkiyeti İzmir Arkeoloji Müzesine verilmiş ve adı Atatürk ve Etnografya Müzesi olmuş, daha sonra da Atatürk evi olarak hâlen ziyaret edilebilmektedir.
Göztepe e Muammer Uşakizâde Konağı	İzmir yangınından dolayı daha emniyetli olduğu düşüncesiyle Atatürk 14-29 Eylül tarihleri arasında Uşak-i-zadelerin Göztepe konağına yerleşmiş ve başkomutanlık karargâhı olarak da kullanmıştır. Bu süreçte birçok yerli ve yabancı devlet adamı kendisini ziyaret etmiştir. 29 Ocak 1923'de bu konakta Atatürk Latife Hanım'la modern bir nikâhla evlenmiştir. Bu konakta bir çok kez kalan Atatürk 2 Ocak 1924 ile 22 Şubat 1924 tarihleri arasında 53 gün misafir kaldığı bir dinlenme gezisinde ziyareti cumhurbaşkanı olarak yapmıştır. Ev 1860 yılında Uşakizade Sadık Bey tarafından ailenin yazlık ihtiyacı için yaptırılmıştı. Bodrumla birlikte üç kat olan evde bodrum kat müstemilat üst kat ise 2 salon ve 4 odadan müteşekkildir. İzmir Türk Koleji uzun süre okul binası olarak kullandığı bu köşkü, onararak 1991'de müze haline getirmiştir.
Bursa Atatürk Köşkü	Miralay Mehmet Bey tarafından 1895 yılında Fransız mimari etkisiyle köşk olarak inşa edilmiş olan bu köşk, Atatürk'ün Bursa'yı ziyaretinde emrine tahsis edilmiştir. 20-24 Ocak tarihlerinde Atatürk'ün 2. kez Bursa'yı ziyaretinde Belediye Başkanı tarafından satın alınarak Atatürk'e hediye edilmiştir. Daha sonra Atatürk 1938 yılına kadar Bursa'ya her gelişinde kaldığı bu köşkü daha sonra Bursa Belediyesine hibe etmiştir. Üç katlı olan bu ev 29 Ekim 1973 yılında müze olarak açılmıştır. Köşk mimari açıdan Bursa'da değerli bir sivil mimari örneğidir.

Karşıyaka Latife Hanım Köşkü	Uşakızade Konağı olarak anılan Karşıyaka'daki bu ev Latife Hanım'ın evidir. Atatürk'ün annesi Zübeyde Hanım, Aralık 1922'de bu eve tren yoluyla getirilmiş ve bu evde kalmış ve kısa süre sonra bu evde 14 Ocak 1923 günü vefat etmiştir. Latife Hanım hasta olan Zübeyde Hanım'ın vefatına kadar hep yanındadır. Atatürk ve Latife Hanım Zübeyde Hanım'ın vefatından 15 gün sonra İzmir'deki evde (Göztepe Muammer Uşakızade Konağı) evlenmişlerdir.
Adana Atatürk Bilim ve Kültür Müzesi	19. yüzyılda geleneksel Adana evi olarak inşa edilmiş olan bu bina iki katlı çıkmalı bir yapıdır. Mimari açıdan korunması gerekli tescilli bir yapıdır. 15 Mart 1923'te Atatürk Latife Hanım'la birlikte Adana'ya geldiğinde Ramazanoğulları Suphi Bey'e ait bu evde ağırılarak konaklamıştır. Daha sonra 1925 yılında da yine bu evde kalmıştır.1981 yılında Müze Müdürlüğüne bağlı olarak Bilim ve Kültür Müzesi olarak hizmete açılmıştır.
Mersin Atatürk Evi	1897 yılında bir Mersinli Tüccar'ın kızı ile evlenen Almanya Konsolosu için yaptırılan bu taş yapı iki katlıdır. Neoklasik Levanten mimari tarzı vardır. Atatürk ve Latife Hanım 20 Ocak - 2 Şubat tarihleri arasında on bir gün bu evde konaklamışlardır. Bir ara kolej olarak da kullanılan bu yapı 1976'dan beri boş kalmış, daha sonra 1992'den beri Kültür Bakanlığına bağlı müze olarak çalışmaktadır.
Rize Atatürk Evi	Atatürk 1924 yılında Latife Hanım'la birlikte "Sonbahar Gezisi" sırasında vapurla geldiği Rize'de bu evde 17 Eylül 1924'de kalmıştır. Mehmet Mataracı'ya ait 1902 de yapılmış olan üç katlı bu ev, daha sonra yeğeni Osman Mataracı'ya geçmiş, o da Atatürk'ün 100. doğum yıl dönümü münasebeti ile bu evi Rize Özel İdaresine Müze yapılmak üzere bağışlamıştır. Bina 1984'te müze olarak açılmıştır.
Trabzon Atatürk Köşkü	(Bk. ilgili madde)
Tokat Atatürk Evi	Mustafa Vasfi Süsoy'a ait bu evde Atatürk biri Latife Hanım'la olmak üzere üç kez kalmıştır. Mustafa Vasfi Süsoy (1876-1934)Atatürk'ün Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı sırasında Kurmay Subaylığını yapmış bir asker, Bandırma Vapuru'nda yanında bulunan silah arkadaşı ve Cumhuriyetle birlikte dört dönem Tokat Milletvekiliği yapmış, her zaman Atatürk'ün yakınında bulunmuş, çalışmalarını ve fikirlerini desteklemiş yakın çalışma arkadaşıdır. Atatürk'ün Tokat'ı ziyaretlerinde, her zaman kendi evinde evinde misafir etmiştir. 19 Eylül 1929 günündeki ziyaretinde Vilayet Meclis-i Umumi Salonunda memurlar ve halka yeni alfabe dersi vermiştir. Tokat Atatürk evi 2003 yılında müze olarak açılmıştır.
Şebinkarahisar Atatürk Evi	Atatürk 50 gün süren Doğu Anadolu gezisinde halkın çok ısrarı üzerine 11 Ekim 1924'de Giresun, Şebinkarahisar'da Usluca Köyünde M. Emin Tüfekçi Bey'e ait bu evde kalmıştır. 19. yüzyıl sonuna tarihlenen bu ev 2 katlıdır. Atatürk'ün bu ziyaretindeki yatak ve diğer eşyaları aynen muhafaza edilmiş ve 1982 yılından beri sergilenmektedir.

Konya Atatürk Evi	1912 de yapılan köşk 1916'dan sonra Vali Konağı olarak kullanılmıştır. Atatürk ilki 3 Ağustos 1920 olmak üzere 12 kez Konya'ya gelmiş ve ilki bu yapıda olmak üzere çoğunda bu köşkte kalmıştır. 1928 yılında Konya Belediyesi köşkü Atatürk'e hediye etmiş ve sonraki her gelişinde Atatürk bu köşkte kalmıştır. Tapuda "Reis-i Cumhuriyet Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya Konyalılar'ın hediyesidir" sözü yer almıştır. Bina oldukça sade taş ve tuğladan yapılmış yapı üç katlıdır. Atatürk'ün vefatından sonra yine Vali Konağı olarak kullanılan köşk 1963 yılında Eski Eserler Genel Müdürlüğüne devredilmiş ve 1964'te müze olarak açılmıştır. Atatürk "Babalığını ve Anlığını Konya'dan seçer (Sedirler Mahallesinde ikâmet eden Hacı Hüseyin Ağa ve eşi Akife Hanım). Atatürk'ün Konyalı olan Yazıcı Çavuşu'nun kızı Rukiye'de, Atatürk'ün manevi evladıdır. Çavuş ve eşinin öldüğünü öğrenmesi üzerine Rukiye'yi yetiştirmek istemiştir. Gazi'ye soyadını bulan da bir Konyalıdır. Bir toplantıda, Konyalı dil bilgini Naim Hazım Ülkü Onat, "Türk'e her alanda atalık etmiş, Türklüğü kurtarmış olan büyük Gazimize ATATÜRK diyelim, bunu soyad olarak verelim" teklifini yapınca, Gazi bunu kabul eder. Naim Hazım'a "Ülkü Onat" soyadını da Atatürk vermiştir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk, İstanbul ve İzmir'den sonra en çok Konya'ya uğramıştır (13 kez).
Silifke Atatürk Evi	1905-1912 yıllarında Silifke'de inşa edilen Hacı Hulusi Konağı olarak bilinen iki katlı bu binada, 27 Ocak 1925'de Atatürk misafir edilmiştir. Atatürk, Güneyde de Atatürk Orman Çiftliği gibi bir çiftlik yapmak ve Kooperatifçiliği başlatmak istiyordu. Amacı çalışmalarını yerinde görmektir. Silifkeye üç kez gelen Atatürk'ün kaldığı bu ev seçilmiş 1987 yılında müze olarak hizmet vermeye başlamıştır.
Antalya Atatürk Evi	Atatürk ilk kez Antalya'ya 1930 yılında gelmiş daha sonra 1935'te gelmiş ve her ikisinde de Valiliğe ait olan bu köşkte misafir edilmiştir. 1984 yılında yol güzergâhında kaldığı için yıkılmış ancak tıpkısı daha geride yeniden yapılmıştır. 1986 yılından beri Atatürk Evi Müzesi olarak ziyaret edilmektedir.
Yalova Termal Atatürk Köşkü	bk. Yalova Atatürk Köşkü
Yalova Yürüyen Köşk	bk. Yalova Atatürk Köşkü
Denizli Atatürk Evi	4 Şubat 1931'de Atatürk, 19. yüzyıl yapımı, iki katlı ve cumbası olan bu evde kalmıştır. Hâlen Kültür Bakanlığına bağlı Atatürk Evi Müzesi olarak ziyaret edilmektedir.

Florya Atatürk Deniz köşkü	1935 yılında yapılan Florya Deniz Köşkü, Atatürk'ün doktoru Neşet Ömer'in önerisi ile sağlığına iyi geleceği düşüncesiyle bir mimari yarışma sonucu yapılmış ve 43 günde tamamlanmıştır. Yarışmayı kazanan 2. Cumhuriyet dönemi önemli mimarlarından Seyfi Arıkan'ın projesini Atatürk halk plajına yakın olduğu için tercih etmiştir. Köşk beton sütunların denize çakılmasıyla deniz üzerinde imal edilmiş ahşap bir köprü ile sahile bağlanmış, modern, Bauhaus tipinde ancak sade bir yapıdır. Salon, yemek odası, çalışma odası, mutfak, banyo ve yatak odası modern iddiasız mekânlardır. Cumhuriyet sonrası dönemde, Atatürk önderliğinde ülkenin sosyo-kültürel seviyesini yukarıya doğru çekme çalışmalarının önemli elemanlarından birisi mimarlıktı. Göstererek, örnek olarak çağdaş bir yaşamı halkına göstermek için Ankara Palas, Çubuk Barajı Tesisi, AOÇ, Florya Köşkü, Halk Evleri, Sümerbank ve Şeker Fabrikaları lojman ve tesisleri bunlardan sadece birkaçıdır. Atatürk özellikle siyasi ve bilimsel toplantılarını bu köşkte yapmayı tercih etmiştir. Florya plajı bu köşk'den sonra yavaş yavaş halkın kullandığı bir plaj olmuş, Atatürk fırsatlar çerçevesinde halkla buluşmuş, halka yakın olmayı her zaman sevmiştir. Atatürk tüm halka sunduğu yaşam alanlarında aile kavramını öne çıkaracak şekilde kadın-erkek beraberce vakit geçirmeği, eğlenmeyi adeta kendisi örnek olarak öğretmiştir. Ünlü mayolu fotoğrafı burada çekilmiştir. Atatürk'ün vefatından sonra Florya Deniz köşkü diğer cumhurbaşkanlarınca kullanılmış, şu anda ise Millî Saraylar Dairesi'ne bağlı olarak, 1993'den beri müze olarak ziyarete kullanılmaktadır.
Malatya Atatürk Evi	Atatürk 13 Şubat 1931, ve 14 Kasım 1937 'de olmak üzere, 19. yüzyıl yapımı olan tek katlı bu evde iki kez kalmıştır. Malatya Kanal Boyu'nda yer alan yapı taştan olup bir de bodrumu bulunmaktadır. Anıtlar ve Eski Eserler Genel Müdürlüğüne tescilli bir bina olup müze olarak hizmet vermektedir.
Alanya Atatürk Evi	19 Şubat 1935'te Alanya'yı ziyaretinde Atatürk bu evde kalmıştır. 19. yüzyıl tipik Osmanlı/Türk evi tipinde olan bu yapı kereste tüccarı Tevfik Azakoğlu'na aitti. Arasoğlu daha sonra bu evi Kültür Bakanlığına hibe etmiştir. Bahçe içinde üç katlı bir yapıdır. Kültür Bakanlığına ait müze olarak 1987 den beri ziyaret edilmektedir.

Tekirdağ Muratlı Atatürk Evi	30 Ocak 1923 tarihinde Yunanistan ile bir Mübadele anlaşması imzalandı. Halkların değiş tokuşunu içeren bu anlaşma ile Yunanistan'dan beş yüz bin kadar Müslüman zorunlu olarak Türkiye'ye göç ettirildi. 19. yüzyıl sonlarından itibaren Anadolu'ya toplu göçler hep yaşanmıştı. 1912 Balkan Savaşı sonrası göç bunların en büyüğü idi. Atatürk'ün ailesi de göçten nasibini alanlardandı. Mübadillerin sorunlarını çok iyi bilen Atatürk Tekirdağ'da bir örnek köy projesi başlattı (1935). Çorlu, Muratlı ilçesinde projenin gidişatını denetlemek üzere göçmen konutlarında incelemelerde bulundu, onlarla görüştü ve onları dinledi. . Bir göçmen evinde, Mesut Usta'nın göçmen konutunda misafir oldu. Kültür ve Turizm Bakanlığınca kamulaştırılarak 2007 yılında Atatürk Evi olarak ziyarete açılan bu ev basit tek katlı bir yapıdır.
Samsun Kutlukent Atatürk Evi	Samsun Kutlukent Belediyesi tarafından Selanik Atatürk Evi'nin birebir kopyası olarak yapılmış ve Atatürk Evi olarak hizmete 2006 yılında açılmıştır.
Atatürk Orman Çiftliği Atatürk Evi	1980 yılında ziyarete açılan Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) Atatürk Evi Selanik'teki evin kopyası olarak Ankara Ticaret Odası tarafından yaptırılmış ve Atatürk'ün doğumunun 100. yılına yetiştirilmiştir.
AOÇ Atatürk Marmara Köşkü	Ankara'nın çorak, pek tarıma elverişli olmadığı iddiası üzerine Atatürk bedelini kendisi karşılayarak Atatürk Orman Çiftliğini kurmuştu. (Bakınız ilgili madde) AOÇ'deki bu köşk AOÇ alanına hâkim bir yerde bulunuyordu. 11 Haziran 1937 yılında AOÇ'yi şartlı olarak halka emanet ettiği belgeleri bu yapıda imzalamıştı. Bu yapı Eski Eserler ve Tarihi Yapılar Genel Müdürlüğüne tescilli bir yapıydı. 1928 yılında Alman Mimar Ernest Egli tarafından tasarlanan, 2. Cumhuriyet Dönemi Mimari yapılarından ilklerinden biriydi. Ancak Beştepe Cumhurbaşkanlığı Yerleşkesi inşaatının yapımı sırasında bu tarihi yapı yıkıldı.
Söğütözü Söğütözü Atatürk Dinlenme Evi-Atatürk'ün Kolibası	Atatürk'ün doğa ile baş başa kalmak için Söğütözü'nde yaptırdığı kulübe. (1926) Atatürk kendisi için Söğütözü'nde bir kulübe yaptırmak ister, bu isteğini hemen yerine getirmek isteyenlere şöyle der: (1936) "Bir tek şartla teklifinizi kabul ederim. Burada yetecek kadar söğüt ağacını kendi ellerimle sökeceğim, kendi ellerimle dikeceğim, önce tuttuklarını göreceğim, sonra kulübe yapımına izin vereceğim." Çiftlikten yeteri kadar işçi seçilmiş, bir gün kendisi başta, çalışmaya geçilmiş, önce yerleri değiştirilecek ağaçlar için yeni çukurlar açılmış, sonra ağaçlar sökülüp açılan çukurlara dikilmiştir. Atatürk sık sık oraya gitmiş, bazen orada yemek yemiş, sonra ot minderli sedire uzanarak rahat, sakin uyumuştur. Tarım Orman Bakanlığı İşletmeler Müdürlüğüne bağlı olan müze ziyarete açıktır.
Ergene Atatürk Evi	Selanik Atatürk Evi'nin replikası oluyor.

Dolmabahçe Sarayı Ankara Etnoğrafya Müzesi Anıtkabir	Atatürk'ün sağlığında İstanbul'daki çalışma ofisinin bulunduğu bina ve 9 Eylül 1938'de vefat ettiği bina (Bakınız ilgili madde) Atatürk'ün naaşının defnedilinceye kadar kaldığı yer.1938-1953, (Bakınız ilgili madde) Atatürk'ün naaşının defnedildiği yer. (Bakınız ilgili madde)
Yukarıda adı geçmeyen, gerek Millî Mücadele sırasında gerekse daha sonra Atatürk'ün kaldığı, halka hitap ettiği, bazılarında devrimlerini başlattığı, halkla kucaklaştığı binalar, yerler	· Geyve Karaçam Karargâhı - 17 Haziran 1922 · Uşak Kaftancı Ailesi Konağı -1 Eylül 1922 · Nif (Kemalpaşa Askerlik Şubesi) - 8 Eylül 1922 · İzmir Karşıyaka Alatini Köşkü - 10 Eylül 1922 · Bursa Hünkar (Cumhuriyet) Köşkü - 16 Ekim 1922 · Edremit Evliyazade İhsan Bey Evi (Atatürk Evi) - 29 Ocak 1923 · Kastamonu'da, Daday Seydibeyzade Abdullah Efendi Konağı- 24 Ağustos 1925, · 25 Ağustos 1925'te Kastamonu'da İnebolu Türk Ocağı'nda Şapka Devrimi'ni gerçekleştirmiştir. · İnebolu Hüseyin Kaşif Karagülleoğlu Evi - 26 Ağustos 1925 · 31 Ağustos 1925'te Çankırı Ortaokulu · Bozüyük İnegöllü Çolak İbrahim Bey Konağı - 19 Mayıs 1926 · Sinop - 15 Eylül 1928 - Atatürk deniz yolu ile geldiği için şehirde konaklamamış ama halkla kucaklaşmış ve Harf Devrimi"ni başlatmıştır. · Edirne Hükûmet Konağı - 21 Aralık 1930 · Balıkesir Türk Ocağı - 1925-1931 - 6 kez gelmiştir. · Eskişehir Turan Numune Mektebi (Cumhuriyet Lisesi)- 16 Ocak 1933 · Alanya Tevfik Azakoğlu Evi (Atatürk Müzesi)- 16 Şubat 1935

Çiğdem Berdi GÖKHAN

KAYNAKÇA

Atatürk Evi ve Müzesi, Samsun Belediyesi, Atatürk, **Söylev (Nutuk)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1966;

Archyzone, **Florya Atatürk Deniz Köşkü-Seyfi Arkan**, 2018;

Aysal, Necdet; (2007) "Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'da İlk Günleri, Ziraat Mektebi," **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Atatürk Yolu Dergisi** S 39, Mayıs 2007, s. 359-396;

Berk, G.G. (2006) **Beynam Atatürk Tarih ve Kültür Evi**, Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı;

Erke, Ülker; Gören Şefika Şafak, **Minyatürlerle Atatürk Evleri ve Atatürk ile Anılaşan Yapılar**, Bilay Vakfı, 1998;

Faruki, Süreyya, (Sureiya, Faroukhi), **Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam**, Tarih Vakfı, 1999;

Gökhan, Çiğdem Berdi, (Ed. Köroğlu, Ayşegül), **Ankara Palas: Bir Mimari Yapının Bir Toplumun Sosyo Kültürel ve Politik Yaşamı İle Etkileşimi**, Ankara Üniversitesi Yayınları, No:417, 2014;

"Havza Atatürk Evi", TC Havza Kaymakamlığı; Karabaş, Burcu (2009), **77 Yıl Önce Bugün Halkevleri, itü dergisi/a**, Arkitekt;

Koral, B.; Ötgün, Ö. ; Dönmez,H.; (2007) **Atatürk Evleri**, Kültür Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü;

Kuban, Doğan, **Türk Hayatlı Evi**, TC Ziraat Bankası, 1995;

Millî Mücadelede Atatürk Konutu ve Demiryolları Müzesi, T.C.Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Müzesi;

Ortaylı, İlber, **Gazi Mustafa Kemal Atatürk**, Kronik Kitap, 2018;

Özgen, Y.; Büyüktolu, R. (2016) "Cumhuriyetin İlk Barajı: Çubuk Barajı (1929-1936)", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Estitüsü Atatürk yolu Dergisi**, Sayı:59, 2016 Güz, s.87-110;

Önder, Mehmet, **Atatürk Evleri ve Atatürk Müzeleri**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1970;

Samsun, Havza Atatürk Evi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü;

Silvan Atatürk Evi, Silvan Kaymakamlığı;

Soyak, Hasan Rıza (1973) **Atatürk'ten Anılar**, İstanbul 1973, s. 34-35;

Tekeli, İlhan, **Seyfi Arkan'ın Yaşamı ve Mimarlığı'nın Toplumsal Bağlamı**, Mimarlar Odası Seyfi Arkan Anma Etkinliği, 2010

23/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-muze-evleri-ve-koskleri/?pdf=3795> adresinden erişilmiştir